

УДК 378.091+364.69

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.1.9>

Н. А. ПОЛИЩУК

*завідувач науково-дослідної лабораторії освітніх інновацій,
Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти,*

м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: polistuk3@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-3364-0058>

Н. В. КАРДАШУК

викладач природничих дисциплін,

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: natasha.kardashuk@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2410-4122>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

Розглядається проблема організації освітнього процесу в контексті здоров'язбереження дітей в умовах сучасного закладу освіти. Доведено, що здоров'я та навчання взаємопов'язані і взаємообумовлені. Від здоров'я, гарного самопочуття і бадьорості дітей залежить успішне засвоєння ними шкільних програм, їх духовне життя, світосприйняття, розумовий розвиток, рівень навчальних досягнень, віра в свої сили.

Наголошується на тому, що найважливішим аспектом реалізації завдань здоров'язбереження у закладі освіти є використання відповідних здоров'язбережувальних освітніх технологій.

Уточнено зміст поняття «здоров'язбережувальні освітні технології»: сприятливі умови навчання дитини в школі (відсутність стресових ситуацій, адекватність вимог, методик навчання та виховання); оптимальна організація освітнього процесу (відповідно до вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм); повноцінний та раціонально організований руховий режим.

Представлено сучасну класифікацію здоров'язбережувальних технологій на основі праць вчених.

Доведено, що використання здоров'язбережувальних технологій у закладі загальної середньої освіти є умовою розбудови здоров'язбережувального освітнього середовища, спрямованого на зміцнення здоров'я учасників освітнього процесу; наявність позитивної психологічної атмосфери під час навчальних занять; обізнаність педагогів і учнів зі способами збереження здоров'я і дотримання ними здоров'язбережувальної поведінки; вироблення в педагогів ціннісного ставлення до власного здоров'я і здоров'я школярів; профілактику захворювань, негативне ставлення до шкідливих звичок тощо.

Обґрунтовано потребу у кваліфікованих фахівцях, готових до використання здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності.

Наведено деякі приклади впровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній процес закладів освіти Волині.

Ключові слова: здоров'я, збереження здоров'я учасників освітнього процесу, здоров'язбережувальна та здоров'яформувальна педагогіка, здоров'язбережувальні освітні технології.

Вступ

Концепція Нової української школи проголошує збереження цінностей дитинства, необхідність гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку здібностей учнів, створення навчально-предметного середовища, що в сукупності забезпечують психологічний ком-

форт і сприяють вияву творчості дітей. Двома із шести основних принципів концепції «Нова українська школа» є:

– *здоров'я*: формування здорового способу життя і створення умов для фізичного й психоемоційного розвитку, що надзвичайно важливо для дітей молодшого шкільного віку;

– *безпека*: створення атмосфери довіри і взаємоповаги. Перетворення школи на безпечне місце, де немає насильства і цькування [Пономаренко : 12].

Це пояснюється, насамперед, тим, що стан здоров'я є показником духовного, соціально-економічного й людино-біологічного добробуту населення, рівня цивілізованості країни. Тому гуманізація освіти вимагає якісно нового підходу до потреб людини, формування стійких мотивацій на здоровий спосіб життя, позитивну соціальну поведінку.

1. Постановлення проблеми

Відтак, одним із пріоритетних напрямів діяльності закладів освіти є збереження і зміцнення здоров'я дітей та учнівської молоді. Саме школа, як головна ланка національної системи освіти, повинна і може забезпечити учнів необхідною базовою теоретичною валеологічною підготовкою, сформуванню позитивного ставлення щодо збереження та зміцнення здоров'я, соціально-психологічні здоров'язбережувальні компетентності, стиль життя, що сприятиме саморозвитку особистості з питань використання сучасних способів оздоровлення, оволодіння необхідними руховими навичками, умінням своєчасно приймати рішення щодо запобігання шкідливим звичкам й небезпечній поведінці [Поліщук : 53].

Найважливішим аспектом реалізації завдань здоров'язбереження у закладі освіти є використання відповідних здоров'язбережувальних освітніх технологій.

2. Аналіз попередніх досліджень

Шляхи застосування здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі досліджували О. Ващенко (готовність учителя до використання цих технологій), Т. Карасева та М. Коржова (сучасні аспекти реалізації окреслених технологій), Н. Смірнов (їх використання в школі), О. Видюк, Є. Диканова, В. Скумін (формування культури здоров'я особистості в освітніх програмах та освітньому просторі); О. Рихтер (формування культури здорового способу життя); В. Бабич, С. Гвозд'їй, В. Єфімова, Л. Іванова, Г. Кондрацька (питання професійної підготовки педагогічних кадрів до формування здорового способу життя дітей і молоді, організації здоров'язбережувального середовища і дозвілля).

Окремі питання впровадження здоров'язбережувальних технологій у викладанні предмета «Основи здоров'я» досліджували Т. Бойченко, Т. Воронцова, В. Пономаренко. Теоретичні питання щодо здоров'язбереження в умовах освіти розглянуті М. Гончаренко, В. Горащуком, С. Страшко, Л. Сущенко та ін.

Науковці загострюють увагу на проблемі зміцнення здоров'я школярів, вказують на окремі кроки у вирішенні цієї проблеми, наголошують на важливості створення стійкої системи виховання і навчання здорової людини, здатної самостійно підтримувати та зберігати своє здоров'я на базі сформованого світогляду. Вчені одностайні у думці, що змінити ситуацію зі збереженням здоров'я учнів спроможна здоров'язбережувальна педагогіка, основу якої становлять технології, що вводять учня, його батьків, педагогів у соціально-освітній простір без втрат для їхнього здоров'я, підвищуючи мотивацію на його формування, збереження, зміцнення, споживання, відновлення й передавання наступним поколінням.

Метою статті є аналіз уявлень щодо поняття «здоров'язбережувальні технології» у системі освіти, розкриття особливостей використання педагогами здоров'язбережувальних освітніх технологій.

3. Результати та дискусії

Аналіз наукової літератури з даної проблематики доводить, що існує широкий діапазон підходів до розуміння поняття «здоров'язбережувальні освітні технології».

Так, на думку Н. Смірнова, здоров'язбережувальні освітні технології – це комплексна, побудована на єдиній методологічній основі, система організаційних і психолого-педагогічних прийомів та методів, спрямованих на охорону і зміцнення здоров'я учнів, формування у них культури здоров'я, а також на турботу про здоров'я педагогів [Смірнов : 48–49]. Вчений вказує, що здоров'язбережувальна освітня технологія є якісною характеристикою будь-якої освітньої технології, її «сертифікат безпеки», який показує наскільки при реалізації даної технології вирішується завдання збереження здоров'я основних суб'єктів освітнього процесу – учнів і педагогів.

Т. Бойченко вбачає сутність здоров'язбережувальних технологій у комплексній

оцінці умов виховання і навчання, які сприяють збереженню наявного рівня здоров'я учнів та його покращенню, а також спрямованості на формування навичок здорового способу життя, на здійснення моніторингу «показників індивідуального розвитку, щоб прогнозувати можливі зміни здоров'я і проводити відповідні психолого-педагогічні, корегувальні, реабілітаційні заходи з метою забезпечення успішності освітньої діяльності та її мінімальної фізіологічної цінності, покращення якості життя суб'єктів освітнього середовища» [Бойченко : 3].

Л. Іванова відзначає, що здоров'я-збережувальні освітні технології спрямовані на виховання в учнів культури здоров'я та особистісних якостей. Їх реалізація сприяє збереженню і зміцненню здоров'я, формування уявлення про нього як цінності, мотивації на ведення здорового способу життя [Іванова].

Ю. Півненко визначає поняття «здоров'я-збережувальні технології» як «валеологічно обґрунтовану систему заходів, спрямовану на створення безпечних та сприятливих умов для розвитку, навчання та виховання дитини» [Півненко : 10].

О. Ващенко розглядає поняття «здоров'я-збережувальні технології» як сприятливі умови навчання дитини в школі (відсутність стресових ситуацій, адекватність вимог, відповідна методика навчання та виховання); оптимальну організацію освітнього процесу (згідно з віковими та гендерними особливостями); індивідуальні особливості та гігієнічні норми; повноцінний та раціонально організований руховий режим; виховання в учнів позитивного ставлення до здорового способу життя [Ващенко : 356].

Дослідниця І. Усатова обґрунтовує сутність поняття «здоров'я-збережувальна технологія» як цілеспрямовану й валеологічно аргументовану систему педагогічних заходів, що мають на меті збереження, зміцнення й підвищення рівня здоров'я суб'єктів освітнього процесу, формування культури здорового та безпечного способу життя учнів, розвитку інтересу до активної рухової (фізкультурної) діяльності [Усатова].

Деякі вчені пропонують виокремити поняття «здоров'яформувальні виховні технології», розуміючи під ним психолого-педагогічні технології, програми, методи, спрямовані на виховання

в учнів культури здоров'я, особистісних якостей, що сприяють його збереженню та зміцненню, формуванню уявлень про здоров'я як цінність, а також мотивації на здоровий спосіб життя.

Узагальнення наукової літератури дозволило виокремити такі головні підходи до тлумачення дефініції «здоров'я-збережувальні технології»:

1) індикатор якості освітніх технологій;

2) оптимальне поєднання традиційних технологій навчання з принципами, методами і прийомами, спрямованими на збереження й підтримку здоров'я дітей;

3) технології навчання здоров'я, здорового способу життя, формування картини світу здорової нації;

4) навчально-методичний комплекс оздоровчо-фізкультурних і лікувально-профілактичних заходів;

5) створення сприятливого для здоров'я освітнього середовища;

6) забезпечення навчання і виховання з урахуванням індивідуальних, вікових і психофізіологічних особливостей учнів [Рибалко].

Широке тлумачення поняття «здоров'я-збережувальні технології» є одним із чинників різноманітності класифікацій цих технологій. У їх межах виокремлюють педагогічні, медичні, фізкультурно-оздоровчі технології, технології забезпечення безпеки життєдіяльності тощо.

Н. Смірнов серед здоров'я-збережувальних технологій, вживаних в системі освіти, пропонує виділити декілька груп, в яких використовується різний підхід до охорони здоров'я, а також і різні форми та методи роботи: медико-гігієнічні технології; фізкультурно-оздоровчі технології; екологічні здоров'я-збережувальні технології; технології забезпечення безпеки життєдіяльності; здоров'я-збережувальні освітні технології [Смірнов : 21]. На думку фахівця, здоров'я-збережувальні освітні технології слід визнати найбільш значущими зі всіх перерахованих за ступенем впливу на здоров'я учнів [Смірнов]. Головна їх ознака – не місце, де вони реалізуються, а використання психолого-педагогічних прийомів, методів, підходів до вирішення проблем.

У класифікації здоров'я-збережувальних освітніх технологій О. Ващенко виокремлює наступні типи:

– здоров'язбережувальні – технології, що створюють безпечні умови, вирішують завдання раціональної організації виховного процесу з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм), відповідність навчального та фізичного навантажень можливостям дитини. До них відносять: профілактичні щеплення, забезпечення рухової активності, вітамінізація, організація збалансованого харчування;

– оздоровчі – технології, спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я учнів, підвищення потенціалу (ресурсів) здоров'я. До них відносяться: фізична підготовка, фізична терапія, ароматерапія, загартовування, гімнастика, масаж, фітотерапія, арт-терапія;

– технології навчання здоров'ю – реалізуються завдяки включенню відповідних тем до предметів загальнонавчального циклу, введення до варіативної частини навчального плану нових предметів, організації факультативного навчання та додаткової освіти;

– виховання культури здоров'я – виховання в учнів особистісних якостей, що сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, формуванню уявлень про здоров'я як цінність, посиленню мотивації на ведення здорового способу життя, підвищенню відповідальності за особисте здоров'я, здоров'я родини. До них відносять: діяльність валеологічних гуртків і клубів, додаткові заняття, виховні заходи, розваги, конкурси, вікторини тощо [Ващенко : 356].

Здоров'язбережувальні технології реалізують такі функції: формувальну (здійснюється на основі біологічних і соціальних закономірностей становлення особистості, спадкових якостей, що обумовлюють індивідуальні фізичні і психічні властивості); інформативно-комунікативну (забезпечує трансляцію досвіду організації здорового способу життя, спадкоємність традицій, ціннісних орієнтацій, які формують дбайливе ставлення до власного здоров'я і життя); діагностичну (спрямована на моніторинг розвитку здобувачів освіти на основі прогностичного контролю, порівняння зусиль і дій педагога відповідно до їх природних можливостей); адаптивну (передбачає виховання в учнів налаштованості на здоровий спосіб життя, оптимізацію стану власного орга-

нізму і підвищення стійкості стресогенним чинникам природного і соціального середовища); рефлексивну (полягає в переосмисленні попереднього особистісного досвіду щодо збереження здоров'я); інтеграційну (об'єднує освітні стандарти у сфері фізичного виховання, інноваційні наукові концепції і системи виховання, народний досвід щодо збереження здоров'я підрастаючого покоління). [Онищенко : 122].

Вибір здоров'язбережувальних технологій залежить від мети освітньої програми діяльності закладу освіти, пріоритетних освітніх завдань, стану здоров'я учнів, їх інтересів та уподобань, врахування спрямованості засобів оздоровлення на вдосконалення основних показників фізичного розвитку дітей, наявного кадрового потенціалу (актуальним є питання психологічної готовності вчителів до перебування власної професійної діяльності, впровадження інноваційних технологій, самовдосконалення, рівень усвідомлення відповідальності за власне здоров'я та здоров'я своїх учнів), матеріально-технічного забезпечення (наявність окремого приміщення для проведення фізкультурно-оздоровчих заходів, спортивних майданчиків, фізкультурних куточків в групових кімнатах, фізіотерапевтичного кабінету, фіто-кімнати, кімнати психологічного розвантаження тощо), екологічних факторів (екологічна ситуація в країні, області, відповідність санітарно-гігієнічним та санітарно-технічним вимогам), наявного рівня співпраці з батьками учнів, усвідомлення ними значущості цілеспрямованої роботи із збереження та зміцнення здоров'я дітей (батьки мають бути прикладом для власних дітей), можливостей ефективно здійснювати моніторинг результативності запроваджуваних технологій [Ващенко : 356].

Наведемо деякі приклади впровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній процес закладів освіти Волині.

Педагогами області використовуються елементи пальчикової гімнастики та горіхотерапії: пальчикові вправи, пальчикові ігри, ігри-потішки, ігри зі співом, пальчикові картинки, ігри-імітації, пальчиковий театр. Прості рухи кистей допомагають зняти загальну напругу, а також безпосередньо з рук школярів, поліпшують розвиток пізнавальних процесів, діяльність серцево-судинної і травної систем,

розумові здібності дитини, розвивають мовлення, координацію рухів, силу і спритність рук, підтримують життєвий тонус.

Щоб зменшити відчуття втоми під час урочної діяльності вчителі застосовують фізкультурні хвилинки й фізкультурні мікропаузи. Такі елементи не вимагають багато часу (1–2 хв.), проте швидко впливають на стан організму, знімають місцеве та загальне стомлення, дають необхідний відпочинок головному мозку.

Дихальна гімнастика сприяє вирівнюванню процесів збудження і гальмування в корі головного мозку, посиленню рефлекторних зв'язків, позитивно впливає на функцію нервово-регуляторних механізмів, що керують диханням. Динамічні дихальні вправи супроводжуються рухами рук, тулуба та ніг. Ці рухи завжди відповідають певним фазам дихання. Доцільними є використання предметної діяльності та інвентарю (наприклад, надування кульок, гумових іграшок, піддування смужок паперу та ін.); «контактного методу» у навчанні дихальних вправ (наприклад, різних типів дихання), коли учні сприймають на дотик положення рухів грудної клітки, м'язів живота; «сюжетна організація» та ігровий характер вправ; опис і пояснення пропонованих вправ, що допомагає уявити собі руховий образ, співвіднести слова з тими діями, які вони позначають; часте заохочення дітей, що допомагає відчути радість рухів.

У багатьох закладах освіти навчальні заняття проводяться в режимі динамічної зміни поз, для чого використовується ростомірні меблі з похилою поверхнею – парти і конторки. Частина уроку учень сидить за партою, а іншу частину – працює за конторкою. Тим самим зберігається і зміцнюється хребет, формується постава, підвищується загальна опірність організму до інфекційних захворювань, здійснюється профілактика короткозорості, забезпечується оптимальний функціональний стан серцево-судинної системи організму, стабілізуються процеси збудження і гальмування в центральній нервовій системі.

Для розширення зорових горизонтів, розвитку творчої уяви і цілісного (чуттєво образного і інтелектуального) сприйняття і пізнання світу на уроках у початковій школі застосовується спеціально розроблена екологічна картина – панно. З манекенів, ляльок, рухомих предме-

тів створюються найрізноманітніші сюжети, пов'язані з темою уроку. Граючи, дитина виконує завдання, сприймає інформацію, мислить, здійснює дію, вимовляє висловлювання, доводить. Включення рухового аналізатора активізує увагу дітей, підтримує інтерес до заняття.

Цікавим досвідом є використання методики сенсорних координаційних вправ, коли в кутах навчального кабінету розміщують яскраві зображення фігур, сюжети казок, пейзажі, картки зі словами, числами або формулами. На цих зображеннях учні концентрують свою увагу, виконуючи протягом 3-4 хв. рухи різними частинами тіла. Виконання сенсорних координаційних вправ дає змогу тренувати м'язи та зір школярів, розвивати увагу і швидкість, підвищувати фізичну та психічну активність.

Впроваджуються елементи методики зорово-координаційних вправ з використанням схеми-тренажера В. Базарного: нехитрі круги і вісімки використовуються для розминки і зняття напруги з очних м'язів. Очі учнів відпочивають, пробігаючи кілька разів різнокольорними лініями. Одночасно діти виконують довільні рухи головою, шиєю, тулубом, розминають затерплі від статичної напруги м'язи.

Сучасний урок вимагає значної концентрації уваги, насамперед у середині чи в кінці навчального дня: не кожна дитина вміє вчасно перебудувати сприйняття з одного уроку на інший. Допомогти у цьому може психологічна підтримка, а саме – аутогенне тренування. Аутогенне тренування зазвичай проводиться у середніх та старших класах протягом 3-5 хвилин, на початку або у середині уроку. Учням пропонується зайняти зручну позицію, заплющити очі, поступово розслабити м'язи обличчя, рук, усього тулуба. Інший вид релаксації це – пісні та вірші. Вони чудово знімають втому, розвивають пам'ять, активізують функції голосового та дихального апаратів. Тематика їх, звичайно, різноманітна, а стосовно віршів хочеться відзначити ті, які можна демонструвати за допомогою рухів та інсценування.

Школи області – експериментальний майданчик щодо впровадження здоров'язбережувальної технології «Навчання у русі» професора О. Д. Дубогай – завідувача кафедрою медицини і фізичної культури Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Здоров'язбережувальні рухові тех-

нології «навчання у русі» передбачають зміну діяльності, чергування інтелектуальної, емоційної та рухової її видів для індивідуальної, парної, групової форм роботи, що стимулює миттєве мислення учнів, сприяє поширенню їх рухової активності, своєчасному запобіганню розумової втоми, вчить дружньому і гуманному спілкуванню, розвиває патріотичну відповідальність у команді, вміння поважати думки і помилки інших за рахунок створення ігрових ситуацій, нестандартних інтегрованих уроків.

На базі закладів освіти регіону апробується модель Безпечної та дружньої до дитини школи, мета діяльності якої полягає в навчанні психосоціальних навичок, сприятливих для здоров'я, безпеки, успішної соціалізації та самореалізації учнів.

Узагальнення теоретичного і практичного досвіду дозволяє виокремити низку вимог до організації та здійснення освітнього процесу, зумовлених упровадженням здоров'язбережувальних технологій:

- високого рівня теоретичної та практичної підготовки педагогів з питань здоров'язбереження;
- готовності учителя до реалізації позиції «учитель-партнер» у процесі взаємодії з учнями;
- налагодження чіткої системи методичної роботи з підготовки вчителя до застосування

здоров'язбережувальних технологій та методики формування психосоціальних навичок за тематикою здоров'я, безпеки, соціальної і громадянської компетентності, розбудови миру, надзвичайних ситуацій;

- формування в закладі освіти здоров'язбережувального освітнього середовища.

Висновки

Таким чином, головна особливість здоров'язбережувальних технологій полягає у пріоритеті здоров'я. Інтеграція здоров'язбережувальних технологій в освітній процес сприяє створенню здоров'язбережувального середовища, формує в учнів інтерес як до навчання, так і до знань про власне здоров'я та шляхи його збереження.

Значимо, що поняття «здоров'язбережувальна» можна віднести до будь-якої педагогічної технології, що у процесі реалізації створює необхідні умови для збереження здоров'я основних суб'єктів освітнього процесу – учнів та вчителів. І, найголовніше, кожна педагогічна технологія має бути здоров'язбережувальною.

Перспективи подальших досліджень полягають в аналізі ефективності окремих здоров'язбережувальних технологій відповідно до віку учнів, розробці навчальних та методичних матеріалів, практичних рекомендацій для педагогів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойченко Т. Валеологія – мистецтво бути здоровим. *Здоров'я та фізична культура*. 2005. № 2, С. 1–4.
2. Ващенко О.М., Романенко Л.В., Макаренко Н.В. Організація впровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній процес початкової школи: теоретичний вимір. *Молодий вчений*. 2020. № 3 (79), с. 354–360.
3. Рибалко Л.М. Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі: колективна монографія: Осадца В.М., 2019. 400 с.
4. Іванова С. Управління оздоровчою діяльністю школи. URL: <http://osvita.ua/school/method/1709> (дата звернення 30.03.2021).
5. Онищенко Н.П., Лиховид О.Р. Здоров'язбережувальні технології у системі підготовки майбутніх вчителів до інноваційної діяльності. *Молодий вчений*. 2016. № 9.1 (36.1), с. 122–126
6. Півненко Ю.В. Генезис та класифікація моделей і технологій в контексті розвитку здоров'я. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2011. № 2, С. 7–11.
7. Поліщук Н., Кардашук Н., Давидюк Г. Створення умов у закладі середньої освіти для реалізації оздоровчої функції. *Науковий вісник СНУ імені Лесі Українки. Серія «Педагогічні науки»*. 2019. № 11 (395). С. 53–58.
8. Пономаренко В., Воронцова Т., Сакович О. Безпечна і дружня до дитини школа в контексті реформи «НУШ». Київ : Алатон, 2020. 64 с.
9. Смирнов Н.К. Здоровьесберегающие образовательные технологии и психология здоровья в школе. 2-е изд., Москва : АРКТИ, 2006. 320 с.
10. Усатова І.А. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації здоров'язбережувальних технологій у спеціальних медичних групах: навч.-метод. посіб. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю.А., 2014. 128 с.

REFERENCES

1. Boichenko, T. (2005). Valeolohiia – mystetstvo buty zdorovym [Valeology is the art of being healthy]. *Zdorovia ta fizychna kultura –Health and physical culture*. 2, 1–4 [in Ukrainian].

2. Vashchenko, O.M., Romanenko, L.V., Makarenko, N.V. (2020). Orhanizatsiia vprovadzhennia zdoroviazberezhuvalnykh tekhnolohii v osvittii protses pochatkovoii shkoly: teoretychnyi vymir [The organization of the introduction of health technologies in the educational process of primary school: a theoretical dimension]. *Molodyi vchenyi – A young scientist*, 3 (79), 354–360 [in Ukrainian].
3. Rybalko, L.M. (2019). *Zdorov'jazberezhuvalni tekhnologhiji v osvittnomu seredovyshhi: kolektyvna monohrafiia [Health technologies in the educational environment: a collective monograph]*. Ternopilj : Osadca V.M. [in Ukrainian].
4. Ivanova, S. Upravlinnia ozdorovchoiu diialnistiu shkoly [School health management]. *osvita.ua* Retrieved from <http://osvita.ua/school/method/1709> [Last accessed: 30.03.2021]. [in Ukrainian].
5. Onyshhenko, N.P., Lykhovyd O.R. (2016). Zdorov'jazberezhuvalni tekhnologhiji u systemi pidgotovky majbutnikh vchyteliv do innovacijnoji diialnosti [Health technologies in the system of preparation of future teachers for innovative activity]. *Molodyi vchenyi – A young scientist*, 9.1 (36.1), 122–126 [in Ukrainian].
6. Pivnenko, Yu. (2011). Henezys ta klasyfikatsiia modelei i tekhnolohii v konteksti rozvytku zdorovia [Genesis and classification of models and technologies in the context of health development]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu – Theory and methods of physical education and sports*. 2, 7–11 [in Ukrainian].
7. Polishhuk, N., Kardashuk, N., Davydjuk, Gh. (2019). Stvorennja umov u zakladi serednoji osvity dlja realizacii ozdorovchoji funktsii [Creating conditions in the institution of secondary education for the implementation of the health function]. *Naukovyj visnyk SNU imeni Lesi Ukrainky. Serija «Pedagoghichni nauky». Scientific Bulletin of the Lesya Ukrainka National University. Series "Pedagogical Sciences"*, 11, (395), 53–58 [in Ukrainian].
8. Ponomarenko, V., Vorontsova, T. and Sakovych, O. (2020). *Bezpechna i druzhnia do dytyny shkola v konteksti reformy [A safe and child-friendly school in the context of reform]*. «NUSH». Kyiv: Alaton. 64 [in Ukrainian].
9. Smirnov, N.K. (2006). *Zdorovesberegaiushchie obrazovatelnye tekhnologii i psikhologiiia zdorovia v shkole [Health-saving educational technologies and psychology of health at school]*. Moscow: ARKTI. [in Russian].
10. Usatov, I.A. (2014). *Formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do realizatsii zdoroviazberezhuvalnykh tekhnolohii u spetsialnykh medychnykh hrupakh [Formation of readiness of future teachers of physical culture for realization of health-preserving technologies in special medical groups: teaching method. Way]*. Cherkasy: Vydavets Chabanenko Yu.A. [in Ukrainian].

N. A. POLISHCHUK

*Head of the Research Laboratory of Educational Innovations,
Volyn In-Service Teacher Training Institute,
Lutsk, Ukraine
E-mail: polistuk3@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-3364-0058>*

N. V. KARDASHUK

*Teacher of Natural Sciences,
Municipal Higher Educational Institution “Lutsk Pedagogical College”
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
Email: natasha.kardashuk@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2410-4122>*

REVISITING THE USE OF HEALTH TECHNOLOGIES IN A MODERN EDUCATIONAL INSTITUTION

The problem of organizing the educational process in the context of children's health saving in a modern educational institution is considered. Health and education have been shown to be interrelated and interdependent. Successful mastering of school programs, children's spiritual life, world outlook, mental development, level of educational achievements, belief in their forces depend on health, well-being and cheerfulness of children.

It is emphasized that the most important aspect of the implementation of health objectives in the educational institution is the use of appropriate health education technologies.

The content of the concept of “health educational technologies” has been clarified as favorable conditions for children's education at school (absence of stressful situations, adequacy of requirements, methods of teaching and education); optimal organization of the educational process (according to age, gender, individual characteristics and hygienic norms); full and rationally organized motor mode.

A modern classification of health technologies based on the work of scientists is presented.

It is proved that the use of health technologies in a general secondary educational institution is a condition for the development of a health educational environment aimed at strengthening the health of participants in the educational process; a positive psychological atmosphere at training sessions; teachers' and students' awareness of ways to maintain health and their health behavior; developing a valued attitude by teachers to their own health and the health of students; disease prevention, negative attitude towards bad habits, etc.

The need for qualified specialists ready to use health technologies in professional activities is substantiated.

Here are some examples of the introduction of health technologies in the educational process of educational institutions in Volyn.

Key words: health, health saving of participants of educational process, health-saving and health-forming pedagogy, health educational technologies.

Стаття надійшла до редакції 17.02.2021

The article was received 17.02.2021